

Zahvaljujemo se gospođi Emily Vargas-Barón, direktorici Instituta za rekonstrukciju i međunarodnu bezbjednost kroz obrazovanje (RISE Institut), koja nam je pomogla pri izradi programa integriranih centara ranog dječijeg rasta i razvoja u Bosni i Hercegovini.

Posebno smo zahvalni gospođi Elviri Sánchez-Igual menadžerici za komunikaciju iz Svjetskog udruženja edukatora za rano djetinjstvo (AMEI-WAECE), koja je odobrila prevod ovog materijala iz projekta "Učimo živjeti zajedno u miru, od ranog djetinjstva" i njegovo korištenje u integriranim centrima ranog dječijeg rasta i razvoja za roditelje i djecu u BiH.

Prevod i štampu materijala omogućio UNICEF

MATERIJAL ZA NASTAVNIKE: AKTIVNOSTI SA DJECOM

Iskrenost se definiše kao: jednostavnost, čistota, naivnost, vjerodostojnost, način izražavanja bez pretvaranja. Iskrena ja ona osoba koja se izražava bez laganja, na iskren i prirodan način, osoba koja se ne pretvara.

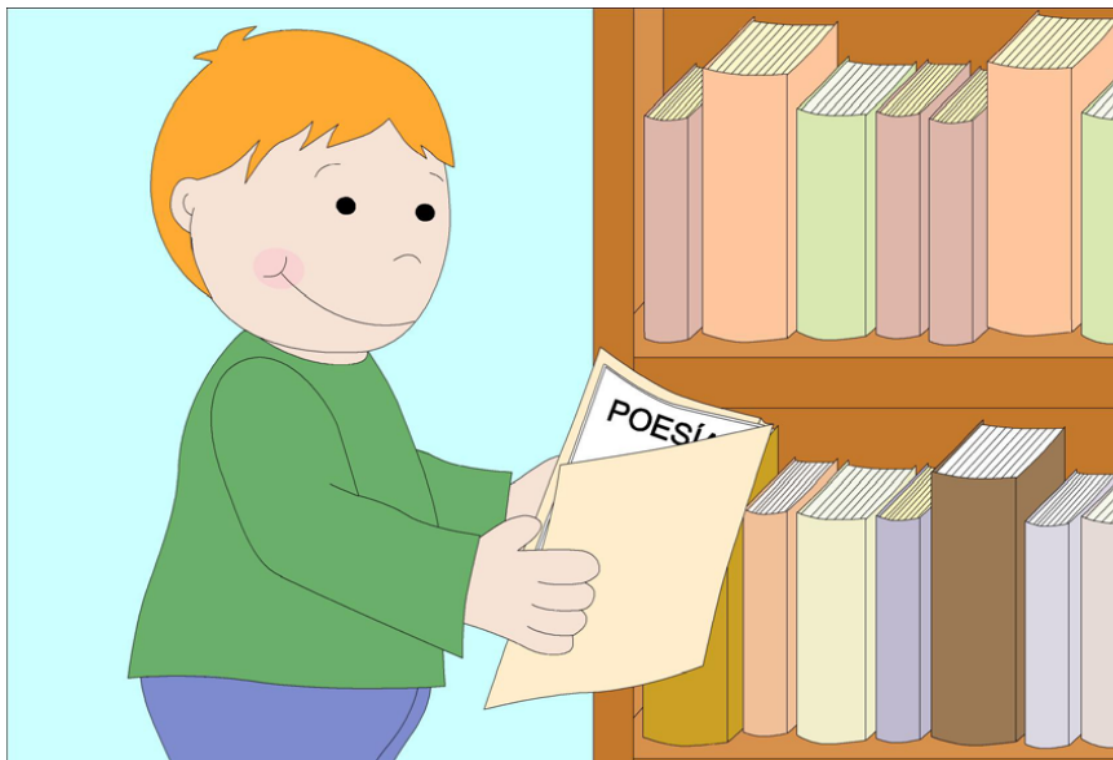
Nasuprot ovoj osobini je prijetvornost, npr. kada neko nešto kaže samo kako bi udovoljio drugima iako se ne osjeća tako.

Neophodno je od ranog uzrasta učiti dijete da bude iskreno jer je to jedna od najpotrebnijih osobina u današnjem društvu. Upravo zato obrazovno-vaspitni sistem i vrtići moraju imati zadatak da obrazuju i stvaraju iskrene dječake i muškarce, djevojčice i žene.

Međutim, u ranom djetinjstvu djeca su naviknuta da zamišljaju stvari koje smatraju stvarnima i to ne predstavlja laž nego nemogućnost da se jasno razluči šta je stvarno, a šta zamišljeno. Vaspitač treba to da zna kako ne bi pomislio da je dijete neiskreno dok ono, u stvari, samo još nije u stanju da jasno razdvoji ova dva svijeta u svojoj glavi.

Osim toga, u razvoju ove osobine veliku važnost ima odrasla osoba koja djetetu predstavlja uzor: ako dijete primijeti i bude svjesno da su roditelji, vaspitači i drugi odrasli ljudi neiskreni, ono će se upravljati prema tome i usvojiće takve neispravne obrasce ponašanja kao dobre i samo će postati neiskreno.

Aktivnost br. 1 "Šta je rekao pjesnik?"

Kratak pregled aktivnosti:

U ovoj aktivnosti vaspitač(ica) sa djecom analizira pjesmu koja je posvećena iskrenosti. Oni će kroz razgovor pokušati da definišu neke osnovne pojmove u vezi s iskrenošću. U prvom dijelu aktivnosti, vaspitač(ica) čita tekst pjesme i analizira ga s djecom. U drugom dijelu, vaspitač(ica) će objasniti djeci šta predstavlja iskrenost, a šta ne. U trećem dijelu, vaspitač(ica) pripovijeda priču na ovu temu kako bi djeca utvrdila naučene pojmove. Na kraju, vaspitač(ica) i djeca ocjenjuju sve što su čuli u vezi s iskrenošću.

Ciljevi:

- Objasniti djeci važnost iskrenog ponašanja.

Procedure:

- Recitovanje
- Razgovor
- Poređenja

Potrebni materijal:

Tekst pjesme i priče.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će djeci pročitati sljedeću pjesmu:

Iskren sam čovjek
Što dolazi iz zemlje palmi
I pred smrt tek jedno želim
Da iz duše izbacim ove stihove
Hoze Marti

Šta je pjesnik želio da kaže?

Vaspitač(ica) najprije daje djeci priliku da slobodno odgovaraju na pitanje, a nakon toga im objašnjava:

"Pjesnik je rekao da je on iskren čovjek, a ako je iskren, to znači da ne laže, da izražava ono što osjeća i da se ne pretvara da osjeća nešto što ne osjeća."

"Pjesnik kaže da dolazi *iz zemlje palmi*, a ta zemlja se zove Kuba. U njoj raste mnogo palmi koje predstavljaju simbol te zemlje."

"Pjesnik takođe kaže: I pred smrt tek jedno želim, Da iz duše izbacim ove stihove, tj. da napiše stihove iz duše, čiste stihove, iskrene stihove, bez pretvaranja i da ih svi čuju."

"Pisac ovih stihova je bio dobar čovjek koji je jako volio djecu i napisao je mnoge priče i pjesme posvećene njima. Pored toga, bio je rodoljub koji se borio i dao život za slobodu svoje zemlje."

Drugi dio

Vaspitač(ica) kaže djeci: "Da li ste shvatili šta je iskrena osoba?"

"Recite mi da li mislite za sebe da ste iskreni. Jeste li se ikada pretvarali da vas boli stomak ili zub kako ne biste morali da idete u vrtić?"

"Treba da budete iskreni prema vašim mamama. Ispričaću vam šta se dogodilo jednom dječaku koji nije bio iskren prema svojoj mami."

Treći dio

Pripovijedanje priče "Pavle, dječak koji se stalno pretvarao"

Pavle je bio veoma nemirno dijete. Imao je veoma lijepo mače po imenu Biserka koje je uvijek krivio za sve svoje nestašluke.

"Pavle, zašto si razbio vazu?" upitala ga je mama. "Nisam ja, mama", odgovori Pavle. "Sigurno je Biserka, vidio sam je kako se penje na policu gdje je stajala vaza".

Mama mu reče: "Pavle, ako si je ti razbio, reci mi, voljela bih da budeš iskren prema meni i da me ne lažeš." "Ne, mama!" odgovori on i napravi takvu scenu da je majka na kraju kaznila mače koje uopšte nije bilo krivo što je vaza polomljena.

I tako je prikrivanje malog nestašluka postalo Pavlova najveća greška. Prešlo mu je u naviku da laže i pretvara se kako bi od mame dobio neku uslugu ili dozvolu. Više nije znao da se ponaša iskreno. Pretvarao se veoma vješto kako bi mogao da ostane u krevetu i da ne ide u vrtić, da izbjegne zadatke koje mu je davala mama, za bilo šta...

Ali ... kao što se uvijek dešava u životu, jednog dana mali cvrčak je kroz prozor posmatrao sve što je Pavle radio i slušao njegove laži i toliko se naljutio da je Pavlovoj mami ispričao sve što je njezin sin uradio.

Mama je oćutala i nije ništa rekla Pavlu. Čekala je jer je znala da će Pavle uskoro ponovo smisliti neku novu prevaru. Već je znala da mu je to prešlo u naviku.

Stvari su išle svojim tokom. Mami se uskoro ukazao trenutak da Pavlu očita lekciju. Jednog jutra majka ga je zvala da ustane jer je trebalo da krene u vrtić, ali ga je zatekla u krevetu sklupčanog ispod ćebeta kako stenje i žali se na bolove u stomaku.

"Šta ti je, Pavle?" upita ga mama sumnjičavo. "Oh! Bolestan sam, jako me boli stomak."

"Žao mi je, sine, ali danas me nećeš prevariti. Nemoj se više pretvarati, već znam da si me ranije lagao, ali tako više neće moći", i natjerala je Pavla da se obuče.

"Mama, tačno je da sam ranije lagao, ali danas sam stvarno bolestan."

"Žao mi je, ali danas me nećeš prevariti. Vrlo dobro se pretvaraš, mislim da ću te upisati u dramsku sekciju jer mi se čini da bi mogao postati sjajan glumac."

"Ne, mama, danas govorim istinu", reče Pavle, ali njegova majka, poučena prijašnjim iskustvima, nije htjela da popusti i odvezla je Pavla u vrtić. Ali pošto se ovaj put Pavle stvarno nije pretvarao nego je govorio istinu, nakon nekog vremena vaspitač(ica) je morala da ga odvede u bolnicu.

Pavle se toliko uplašio da se od tada više nikad nije pretvarao i uvijek je majci govorio istinu.

Četvrti dio

Vaspitač(ica) će s djecom razgovarati o priči.

Šta mi možete reći o Pavlovom ponašanju?

Da li je Pavle iskreno dijete?

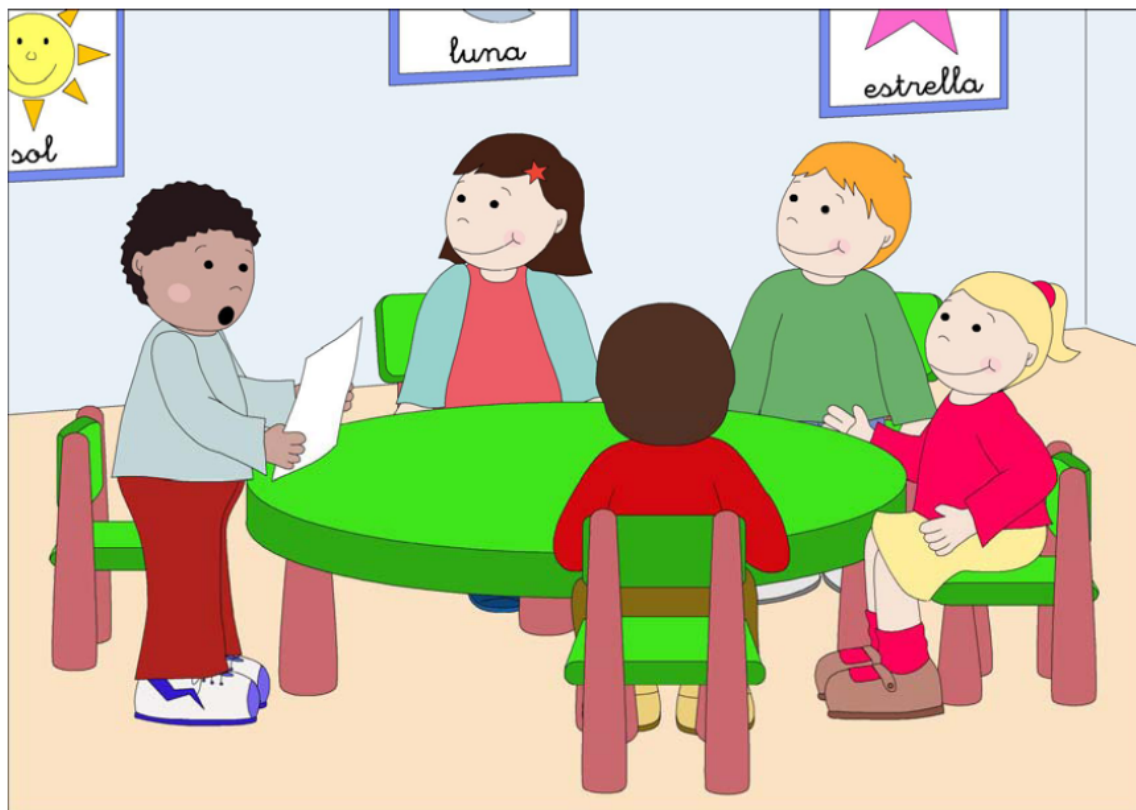
Da li je ispravno to što je Pavle uradio?

Da li biste se vi prema svojoj mami ponašali kao Pavle prema svojoj?

Odgovori se mogu snimiti kako bi ih kasnije djeca mogla uporediti sa svojim ranijim odgovorima o iskrenom ponašanju.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Shvatili su poruku pjesme.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate poruku pjesme.			
Ispravno su opisali Pavlovo negativno ponašanje.			
Bila im je potrebna pomoć da shvate negativno ponašanje djeteta u ovoj priči.			
Znaju važnost iskrenog ponašanja.			
Bila im je potrebna pomoć da spoznaju važnost iskrenog ponašanja.			

Aktivnost br. 2 "Smisli svoju priču"

Kratak pregled aktivnosti:

U prvom dijelu aktivnosti, vaspitač(ica) poziva djecu da smisle sopstvene priče na osnovu ključnih riječi koje će im on(a) dati. Nakon toga, djeca čitaju svoje priče, a na kraju pobjednicima se uručuju nagrade.

Ciljevi:

- Razviti kod djece sposobnost smišljanja sopstvenih priča.
- Stimulisati djecu da se ponašaju iskreno.

Procedure:

- Razgovor
- Objašnjavanje
- Praćenje uputstava

Potrebni materijal:

Simbolične nagrade za autore najboljih priča, koje se mogu izraditi unaprijed u nekoj od prethodnih aktivnosti. Kasetofon.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) kaže djeci: "Želim da smislite sopstvene priče o iskrenom ponašanju. Priče se mogu zasnivati na stvarnim činjenicama iz vašeg života ili života vaših prijatelja ili poznanika. To mogu da budu i priče o likovima iz crtanih filmova ili iz vama poznatih priča ili jednostavno priča koju ćete sami u potpunosti izmisliti."

"Daću vam nekoliko ključnih riječi koje morate upotrijebiti u vašoj priči".

Za prvu grupu ključne riječi su: dječak-iskren-mama. Za drugu grupu: djevojčica-pretvarati se-škola.

Vaspitač(ica) objašnjava djeci da pretvaranje znači suprotnost od iskrenosti zato što onaj ko se pretvara radi ili govori stvari koje istinski ne osjeća.

Drugi dio

Djeca pričaju svoje priče; priče mogu da se snime na kasetu tokom aktivnosti kako bi se na kraju aktivnosti djeca mogla prisjetiti šta su rekla.

Treći dio

Djeca će odabrati članove žirija koji će odabrati i nagraditi pobjedničke priče.

Vaspitač(ica) će pomoći djeci u odabiru najboljih priča tako što će im dati sljedeće smjernice:

- U priči moraju da budu upotrebljene ključne riječi.
- Osnovna ideja priče mora da bude jasna i razumljiva, priča treba da govori o iskrenosti i neiskrenosti, u skladu sa ključnim riječima koje je grupa dobila.

Kada se ukaže sljedeća prilika ili u istoj aktivnosti, ako vaspitač(ica) smatra da je potrebno, djeca će crtati osnovne ideje pobjedničkih priča i te crteže će onda pokazati svojim roditeljima.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Upotrijebili su ključne riječi kako bi smislili suvislu priču.			
Bila im je potrebna pomoć da upotrijebe ključne riječi i smisle suvislu priču.			
Pridržavali su se zadate osnovne ideje.			
Bila im je potrebna pomoć da se pridržavaju zadate osnovne ideje.			
Sa zadovoljstvom su smišljali priču.			
Sudeći po njihovim izjavama djeluju stimulirano da se ponašaju iskreno.			

Aktivnost br. 3 "Kako se to zove?"

Kratak pregled aktivnosti:

U ovoj aktivnosti vaspitač(ica) čita nekoliko priča o iskrenosti i neiskrenosti; djeca treba da kažu da li glavni lik u priči govori istinu ili laže. Na kraju će analizirati sopstveno ponašanje.

Ciljevi:

- Naučiti djecu da kritički analiziraju iskreno i neiskreno ponašanje.

Procedure:

- Priče
- Pitanja i odgovori
- Razgovor

Potrebni materijal:

Priče i unaprijed izrađene simbolične nagrade za djecu koja pobijede u ovoj aktivnosti.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će djeci objasniti igru i podijeliti ih u dvije ekipe.

Crvena ekipa će odabrati riječ koja opisuje djevojčicu iz prve priče (Mariju) i djevojčicu iz druge priče (Danijelu).

Plava ekipa će odabrati riječ koja opisuje dječaka (Bojana) i njegovu mamu iz druge priče.

Pravila igre:

1. Ako neka ekipa ne zna odgovor, priliku za odgovaranje dobija druga ekipa.
2. Pobjeđuje ekipa koja ispravno kaže riječ koja opisuje likove iz priča.

Vaspitač(ica) čita priče o iskrenosti i neiskrenosti, na primjer:

1. Kad god bi je majka zamolila da opere suđe ili počisti kuću, Marija bi se pretvarala da je bolesna.

Marija je bila _____ prema svojoj majci.

2. Jednog dana Bojan se igrao sa svojom mačkom i polomio maminu porcelansku vazuu. Kad je to ispričao svojoj prijateljici Danijeli, ona mu je predložila da kaže mami da je mačka razbila vazuu, ali kad je mama došla kući, Bojan joj je rekao istinu i ona mu je oprostila.

Bojan je _____ dječak, a Danijela je _____ djevojčica-

Mama je oprostila Bojanu zbog njegovog _____ ponašanja.

Ove dvije priče služe samo kao primjeri. Vaspitač(ica) može sam(a) da smisli priče shodno karakteristikama svoje grupe.

Drugi dio

Vaspitač(ica) s djecom analizira ponašanje Marije, Bojana, Danijele i Bojanove mame.

Djeca će slobodno iznositi svoje mišljenje, a nakon toga će vaspitač(ica) istaći Bojanovu iskrenost koja je nagrađena tako što mu je mama oprostila.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Ispravno su prepoznali iskreno i neiskreno ponašanje likova u pričama.			
Bila im je potrebna pomoć da ispravno prepoznaju iskreno i neiskreno ponašanje likova u pričama.			
Ispravno su kritički analizirali pozitivno i negativno ponašanje likova u pričama.			
Bila im je potrebna pomoć da kritički analiziraju pozitivno i negativno ponašanje likova u pričama.			
Izrazili su usmeno zanimanje za iskreno ponašanje u svojim odnosima s drugim ljudima.			

Aktivnost br. 4 "Intervju"

Kratak pregled aktivnosti:

Ova aktivnost se sastoji od igre komuniciranja. Djeca intervjuišu jedni druge i treba da nauče jedan ili nekoliko tekstova za intervjua. Cilj igre je da stimuliše učesnike da komuniciraju jedni s drugima.

Ciljevi:

- Naučiti djecu da razgovaraju o svojim iskustvima na temu koju predloži vaspitač(ica) (iskrenost)

Procedure:

- Intervjui
- Igra

Potrebni materijal:

Igračka mikrofona ili predmet koji liči na mikrofona. Kasetofon za snimanje intervjua.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) će djeci objasniti igru i reći će im koja pitanja treba da postave u vezi sa iskrenim i neiskrenim ponašanjem.

Primjer intervjuja:

Ovo je intervju za radio "Vrtić _____". Treba iskreno da odgovorite na sljedeća pitanja:

- Kako se zoveš?
- Gdje voliš da šetaš?
- Koju pjesmu najviše voliš?
- Kada te roditelji zamole da uradiš nešto u kući, da li ti to uradiš ili se pretvaraš da ti je loše ili glumiš nešto drugo kako ne bi morao da radiš?
- Ako nešto polomiš, da li kriviš nekoga drugoga ili kažeš roditeljima istinu?
- Ako komšija ili neko drugi radi nešto što te nervira i onda te pita šta ti misliš o njegovom ponašanju, da li mu kažeš istinu ili se pretvaraš da ti njegovo ponašanje ne smeta?

Drugi dio

Vaspitač(ica) i djeca zajedno ocjenjuju ovu aktivnost. Preslušavaju snimljene intervjuje i pokušavaju iz njih da izvuku najvažnije zaključke o iskrenosti i neiskrenosti.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Pridržavali su se pravila igre.			
Bila im je potrebna pomoć da se pridržavaju pravila igre.			
Bez problema su pričali o svojim iskustvima u vezi sa iskrenim i neiskrenim ponašanjem.			
Bila im je potrebna pomoć da prepričaju svoja iskustva u vezi sa iskrenim i neiskrenim ponašanjem.			
Izrazili su namjeru da budu iskreni.			

Aktivnost br. 5 "Pano iskrenosti"

Kratak pregled aktivnosti:

U ovoj aktivnosti djeca utvrđuju sve što su naučila u pjesmicama i pričama iz prethodnih aktivnosti.

Ciljevi:

- Konkretizovati i utvrditi sve što su djeca usmeno naučila o iskrenosti.

Procedure:

- Praktične radnje
- Analiza prethodnih situacija

Potrebni materijal:

Karton, slikarske četkice, tempere, drvene bojice i drugi materijali za crtanje.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) kaže djeci da se prisjete priča i pjesama iz prethodnih aktivnosti i da na osnovu njih naprave crteže koje će postaviti na tzv. pano iskrenosti. Ti crteži mogu da se postave i u drugim učionicama u vrtiću.

Drugi dio

Nakon što nacrtaju crteže, djeca će urediti pano iskrenosti koji će biti ukrašen cvijećem i ukrasnim ivicama.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
S uzbuđenjem su izrađivali crteže za pano.			
Bez problema su na crtežima prikazali prizore iz pjesama i priča.			
U svojim komentarima iznosili su pozitivne stavove prema iskrenosti.			
Bila im je potrebna pomoć da nacrtaju suštinu svojih doživljaja u vezi sa primjerima iskrenog i neiskrenog ponašanja u pričama.			
Kritikovali su neiskreno ponašanje.			

Aktivnost br. 6

Iskustvo od ključnog značaja za ocjenu bloka "Školski patuljak želi da zna"

Kratak pregled aktivnosti:

"Školski patuljak" dolazi i pita djecu ko je među njima iskren, a ko neiskren i intervjuiše ih kroz igru. Ova aktivnost može poslužiti kao ključno iskustvo za ocjenu bloka.

Ciljevi:

- Provjeriti šta djeca misle i kako se postavljaju prema iskrenom i neiskrenom ponašanju.

Procedure:

- Intervjui

Potrebni materijal:

Lutka i igračka mikrofon ili predmet koji može poslužiti kao mikrofon. Kasetofon se može koristiti na isti način kao u prethodnim aktivnostima.

Razvoj aktivnosti: Prvi dio

Vaspitač(ica) kaže djeci da će Školski patuljak intervjuisati njih i njihove roditelje.

Dolazi Školski patuljak:

"Dobro jutro, mališani. Već me poznajete – ja sam patuljak koji zna sve o vama u vrtiću. lako me ne možete vidjeti, ja sam stalno ovdje".

"Ja se obično sakrijem iza vrata ili prozora, čak i iza table. Znam kako se ponašate i zato nemojte pokušavati da me prevarite."

"Takođe znam kako se ponašate prema svojim mamama i tatama. Zato, budite iskreni. Ja ću znati da li govorite istinu ili ne!"

Drugi dio

Školski patuljak uzima mikrofon ili predmet koji služi kao mikrofon i započinje intervju.

"Radim ovaj intervju za radio "Vrtić", najslušaniju radio stanicu u gradu. Najprije ću intervjuisati dječake:

Školski patuljak može da intervjuiše djecu pojedinačno ili zajedno, ali djeca će svakako na pitanja odgovarati pojedinačno.

Primjeri pitanja koja Školski patuljak može da postavi djeci:

- Kako se zoveš?
- Koju aktivnost u vrtiću najviše voliš?
- Da li više voliš da se igraš ili radiš aktivnosti u vrtiću?
- Imaš li kućnog ljubimca?
- Kako se zove?
- Ako se razbije neki dragocjeni predmet u tvojoj kući, šta radiš?
- Šta radiš kada te mama zamoli da uradiš nešto što ti se ne radi u tom trenutku: da li kažeš da ti se to ne radi ili se pretvaraš da si bolestan ili uradiš to bez prigovora?
- Smatraš li sebe iskrenim djetetom?
- Da li se pretvaraš da ti se sviđa nešto što ti se zapravo ne sviđa?
- Da li se pretvaraš da osjećaš nešto što, u stvari, ne osjećaš (npr. glavobolju) kako ne bi morao da ideš u školu?
- Da li se samo ponekad pretvaraš ili svaki put kad ne želiš nešto da uradiš?

Treći dio

Ako Školski patuljak nije zadovoljan odgovorima neke djece, može to reći roditeljima i objasniti im da je ovo aktivnost koja djecu poučava da budu iskrena.

Vaspitač(ica) može roditeljima dati da i sami preslušaju intervju.

PROCJENA PO KRITERIJUMIMA			
Opservirano ponašanje	Da	Ne	Napomene
Sudeći po odgovorima, djeca su obogatila svoju početnu predstavu o tome šta je iskrenost.			
Imaju nejasnu predstavu o tome šta je iskreno ponašanje.			
Tokom aktivnosti ispoljili su iskreno ponašanje.			
Kritikovali su djecu koja pokazuju znakove neiskrenog ponašanja.			
Bili su dirnuti kada su pohvaljeni zbog iskrenog ponašanja.			